

**TERI
PRAČET**
ROMAN O DISKSVETU
DUŠMANI

Preveo
Aleksandar Milajić

■ Laguna ■

Naslov originala

Terry Pratchett

JINGO

Copyright © Terry and Lyn Pratchett 1997

First published by Victor Gollancz Ltd, London

Translation copyright © 2009, 2025 za srpsko izdanje,

LAGUNA

Cover illustration copyright © Kirby, Josh via Agentur

Schlück GmbH

DUŠMANI

Noć beše bez mesečine i kao takva prosto savršena za posao Tvrтка Džonsona.

Naime, on je bio lovac na znatiželjne lignje, koje su takvo ime dobile pre svega zato što su lignje, ali i zato što su znatiželjne. Drugim rečima, njima je znatiželja bila veoma svojstvena osobina.

Nakon što im je fenjer na krmi Tvrtkovog broda pobudio radoznalost, ubrzo je počelo živo da ih zanima zašto ih sve više uz pljusak nestaje na površini vode.

Neke su čak bile znatiželjne – mada *vrlo kratko* – i u vezi s oštrim nazubljenim predmetom koji im se munjevito približava.

Znatiželjne lignje su neverovatno znatiželjne. Nažalost, to ih uopšte ne sprečava da vrlo slabo kapiraju.

Lovište je bilo prilično udaljeno od obale, ali Tvrtku se put uvek i te kako isplatio. Znatiželjne lignje bile su sićušne, bezopasne i veoma retke, a gurmani su tvrdili da pod kapom nebeskom nema živog stvora toliko odvratnog ukusa. Stoga su i bile na ceni u izvesnim restoranima, u kojima su

visokoobrazovani kuvari s mnogo pažnje pripremali jela u kojima *garantovano nema ni L od lignji*.

Međutim, iako je noć bila mračna a sezona mreščenja u punom jeku – kada su lignje još znatizeljnije nego inače – Tvrtku je izgledalo kao da je neki kuvar lično došao da obavi posao pre njega.

Nigde ni jednog jedinog znatizeljnog pogleda. Doduše, nigde nije bilo ni riba, iako bi ih obično bar nekoliko navratilo da vidi šta se to dešava. Nakratko je ugledao samo jednu, ali i ta je munjevito proišala mimo njega.

Spustio je trozubac i otišao na drugi kraj broda, gde je njegov sin Les napeto zurio u vodu obasjanu plamenom baklje.

„Već pola sata ništa“, reče Tvrtko.

„Siguran si da smo na pravom mestu, tata?“

Tvrtko začkilji ka horizontu i slabašnom sjaju svetala grada Al-Kalija na klačanskoj obali. Potom se osvrnuo. Druga strana horizonta svetlucala je na mestu na kome je ležao Ank-Morpork. Njihov brodić se ljuljuškao tačno na pola puta između dve metropole.

„Naravno da jesmo“, reče, mada mu se samouverenost žurno iskradala iz reči.

More je bilo neobično mirno. I kao da nešto nije bilo kako treba. Brodić se ljuljuškao, ali od kretanja njih dvojice, a ne od udara talasa.

Izgledalo je kao pred oluju, ali zvezde su spokojno svetlucale na nebu bez i jednog jedinog oblačka.

Njihovo svetlucanje videlo se čak i na površini vode. E, to se na moru zaista retko viđa.

„Mislim da bi trebalo da se čistimo odavde“, reče Tvrtko.

Les pokaza ka otromboljenom jedru. „Ali kako ćemo bez vetra, tata?“

Uto začuše pljuskanje vesala.

Tvrtko začkilji iz petnih žila, ali uspe da razazna jedino obris drugog brodića, koji je išao pravo ka njima. Dograbio je čaklju.

„Znao sam da ste tu negde, kradljiva inostrana kopiladi!“

Pljuskanje vesala utihnu i iz mraka se začu pevuckavi glas.

„Nek te izede hiljadu demona, prokleta osobo!“

Drugi brodić im se i dalje približavao. Bio je potpuno drugačiji od njihovog, a na pramcu je imao naslikane oči.

„Sve ste pokupili, je li? More, trozupcem ću ja vas, bagro jedna debelguza!“

„Moj zakrivljeni mač stremlji tvom grlu, ti nečisti sine psa ženskog opredeljenja!“

Les pogleda preko ograde broda. Na površinu vode počeli su da izbijaju nizovi mehurića.

„Tata...“, reče.

„To je Mrsni Arif!“, prasnu njegov otac. „Dobro ga pogledaj! Taj pogani lažljivi đavo godinama dolazi ovamo da nam krađe lignje!“

„Ali, tata...“

„Veslaj ka njima! Ima da mu razbijem one krljave zube!“

Iz mraka se ponovo začu onaj isti glas: „Eto vidiš, sine moj, kako podmukle ribokradice...“

„Veslaj!“, podviknu Tvrtko.

„Na vesla!“, dreknu i onaj na drugom brodiću.

„Tata, a čije su zapravo lignje?“, upita Les.

„Naše!“

„Čak i pre nego što ih uhvatimo?“

„Umukni i veslaj!“

„Ne mogu, tata. Nasukali smo se.“

„Ama na šta da se nasučemo kad je voda ovde duboka bar sto hvati!“

Les je za to vreme pokušavao da ispetlja veslo iz nečega što se uzdizalo iz zapenušalog mora.

„Meni ovo liči na... pevcu, tata!“

Iz vode se čuo dubok zvuk nalik kakvom ogromnom zvonu ili gongu.

„Živina ne ume da pliva!“

„Ali, tata, ovaj pevac je od gvožđa!“

Tvrtko se otetura do ograde broda.

To je zaista bio pevac i zaista je bio od gvožđa. Voda mu se slivala niz telo obraslo algama i školjkama dok se polako izdizao put zvezda.

Stajao je na nekakvom krstastom postolju.

Na kraju svakog kraka krsta nalazilo se po jedno slovo.

Tvrtko prinese baklju.

„Veslaj kô da te đavoli gone, sinko!“

„Tata, šta se to dešava?“

„Čuti i veslaj! Bežimo što dalje odavde!“

„Tata, a je l' to čudovište?“

„Ovo je gore od čudovišta, sine!“, povika Tvrtko dok su vesla pljusкала po vodi.

Pevac je sad već bio prilično visoko. Kao da je stajao na nekakvom tornju...

„Šta je to, tatice? Šta je to?“

„To je prokleti vetrokaz!“

S geološke tačke gledišta, sve to nije bilo preterano zanimljivo. *Potapanje* kontinentata obično prate pojave vulkana, zemljotresa i sva sila čamčića sa starcima koji žude da podignu piramidu ili tajanstveni kameni krug u novootkrivenoj zemlji u kojoj bi posedovanje drevnih okultnih znanja moglo izazvati pažnju ženskog roda. Ali izdizanje ovog kontinenta jedva da

je izazvalo čak i blago mreškanje u fizičkom ustrojstvu sveta. Ono se u neku ruku moglo posmatrati i kao povratak mačke, koje nekoliko dana nije bilo kod kuće i koja zna da ste zabrinuti.

Do obala Kružnog mora stigao je talas visok jedva dva metra, koji je privukao vrlo malo pažnje. U nizijskom močvarnom priobalju poplavljeno je nekoliko sela, ali za njih ionako nikog nije bilo briga. Ali u geološkom smislu, nije se desilo ama baš ništa vredno pažnje.

U geološkom smislu.

„Tata, pa to je *grad*! Pogledaj, vide se i prozori, i...“

„Rekoh li ti ja da čutiš i veslaš?“

Voda je kuljala ulicama dok su zgrade zarasle u alge polako izranjale iz pene.

Otac i sin borili su se da zadrže kontrolu nad brodićem, ali kako osnovno pravilo veslanja glasi da se ono izvodi dok gledate na pogrešnu stranu, uopšte nisu primetili drugi brod...

„Budalo!“

„Maloumni čoveče!“

„Nemoj da si pipnuo tu zgradu! Ova zemlja pripada Ank-Morporku!“

Brodići se zavrteše u omanjem viru.

„U ime alkalijskog serifa polažem pravo na ovu zemlju!“

„Prvi smo je videli! Lese, reci mu da smo je mi prvi videli!“

„Ali mi smo je videli prviji!“

„Lese, jesi li video da je pokušao da me ubije veslom?“

„Ali, tata, napao si ga trozupcem...“

„Vidi kako nas podmuklo napadaju, Akane!“

Začu se glasno struganje i uskoro se oba brodića nađoše nasukana na muljevitom morskom dnu.

„Vidi, tata! Eno jednog zanimljivog kipa...“

„Kročio je na klačansko tle! Lignjokradice nijedna!“

„Miči te glibave sandale s ankmorporške teritorije!“

„O, tata...“

Ribari prestadoše da se dernjaju jedan na drugog, uglavnom zato što su ostali bez daha. Račići su bežali na sve strane dok se voda povlačila s ulica zaraslih u morsku travu, prosecajući kanale u sivkastom mulju.

„Moje!“

„Moje!“

Les uhvati Akanov pogled. Iako je to trajalo vrlo kratko, prećutno su razmenili popriličnu količinu informacija, počev od stida kosmičkih razmera zato što uopšte imaju roditelje.

„Tata, ne moramo da...“, zausti Les.

„Ti da ćutiš! Radim ovo za tvoje dobro i zato...“

„Da, ali koga briga ko je prvi video sve ovo, tata? Mi smo, baš kao i oni, stotinama kilometara daleko od kuće! Ko će znati šta se zaista desilo?“

Dva lignjovolca besno prostreliše pogledom jedan drugog.

S okolnih građevina cedila se voda. Na zidovima su se videli otvori koji su nekada verovatno bili vrata, i drugi, manji, verovatno prozori, ali iza svih je vladao mrak. Lesu se s vremena na vreme činilo da čuje zvuk gmizanja.

Tvrtko Džekson se nakašlja. „Dečko je u pravu“, promrmljao je. „Glupo je da se svađamo. Tu smo samo nas četvorica.“

„Jamačno“, složi se Arif.

Počеше da se odmiču jedan od drugog, netremice se posmatrajući. A onda, složno kao po komandi, zaurlaše: „U brod!“

Zavladalo je nekoliko sekundi meteža dok su dva oca i dva sina, noseći svoje brodiće iznad glave, trčala i klizala se po glibu.

U jednom trenutku stadoše, pa se brže-bolje vratiše sikućici: „Dubre otmičarsko“, da zamene sinove.

Kao što svaki istraživač pripravnik zna, nagrada za otkriće ne ide onome ko je prvi stupio na novu zemlju, već onome ko prvi stigne do kuće. Ako mu pritom zemlja ostane prikačena za nogu, to bolje za njega.

Ankmorporški vetrokazi su tiho škripali na vetru.

Tek ih je nekoliko imalo oblik vrste *avis domestica*. Mahom su to bili raznorazni zmajevi, ribe i kojekakve druge životinje. Na Esnafu ubica, vetrokaz u obliku jednog njihovog člana uz cvilež je zauzeo novi položaj, kao da se sprema da zarije bodež u novu žrtvu. Limena ruka na Prosjačkom esnafu nemo je tražila koju paru od vetra, dok je bakarna svinja na krovu Mesarskog esnafa njušila vazduh. Na krovu Lopovskog esnafa lagano se vrteo *pravi*, mada prilično pokojni lopov bez dozvole, pokazujući svima šta se može kad se hoće, a pogotovu kad hoćete da kradete bez dozvole.

Vetrokaz na kupoli biblioteke Nevidljivog univerziteta i dalje je stajao mirno, pošto je kasnio otprilike pola sata, ali miris mora ionako je već bio preplavio čitav grad.

Na Trgu Sator odavno je postojao običaj držanja govora na sanduku. Doduše, pojam „govora“ rastezao se od žučnih i huškačkih tirada do mumljanja sebi u bradu, a „govornici“ behu raštrkani među okupljenom svetinom. Svako je mogao da kaže sve što poželi i to dernjajući se koliko ga grlo nosi. Pričalo se da Patricij vrlo blagonaklono gleda na ovaj običaj. I zaista ga je gledao. I to vrlo pomno. Verovatno je čak i slao nekoga da hvata beleške.

Baš kao i Gradska straža.

Komandant Vajms je ubeđivao sebe da to nije uhođenje. Uhođenje je kad se šunjate i virite ljudima kroz prozor, a ne kad morate da se odmaknete kako ne biste ogluveli.

Pružio je ruku preko ramena i odsutno kresnuo šibicu o vodnika Detritusa.

„Pa što baš o mene, gospodine?“, prekorno će trol.

„Izvini, vodniče“, reče Vajms dok je palio cigaretu.

„Ma nema frke.“

Ponovo su se usredsredili na govornike.

Sigurno je to zbog vetra, pomisli Vajms. Tog dana je *nešto* bilo drugačije...

Govornici su se obično bavili svakojakim temama, od kojih su mnoge poticale sa sâmog ruba pameti ili iz ušuškanih dolina s druge strane, ali tog dana kao da su svi uspevali da se drže teme.

„...krajnje vreme da ih neko nauči pameti!“, dernjao se najbliži. „Zašto naši takozvani gospodari ne slušaju glas naroda? Ank-Morporku je dosta tih bahatih razbojnika! Malo im je što nam krađu ribu i robu, nego su sad počeli da nam otimaju i zemlju!“

Bilo bi bolje kad bi mu klicali, pomisli Vajms. Publika je obično klicala svakome, šta god da je rekao, ne bi li ga podstakla da nastavi, ali okupljeni oko ovog govornika samo su odobravajuće klimali glavom. Oni *stvarno* razmišljaju o ovo-me što im je rekao, pomisli Vajms.

„Oтели su mi robu!“, povika uto susedni govornik. „To je jedno prokleta gusarsko carstvo! Napali su moj brod! I to u ankmorporškim vodama!“

Masom se proneo žamor razumevanja.

„Šta su vam ukrali, gosin Dženkinse?“, upita neko.

„Tovar najfinije svile!“

Gomila zacokta.

„Stvarno? Zar vi obično ne prevozite riblje iznutrice i pokvareno meso?“

Gospodin Dženkins začkilji ne bi li utvrdio ko je to rekao.

„Najfinija svila!“ ponovio je. „A šta je gradska vlast preduzela po tom pitanju? Ama baš ništa!“

„Bruka!“, čulo se s nekoliko strana.

„A jeste li ih obavestili o tome?“ začu se radoznali glas, na šta svi stadoše da se propinju i osvrću.

Svetina se razmače i pojavi se komandant Vajms iz Gradske straže.

„Pa, ja sam... ovaj...“, zamuca Dženkins. „Znate, ja sam...“

„Sigurno bih preduzeo nešto“, mirno nastavi Vajms. „Bilo bi lako ući u trag tovaru najfinije svile koja smrdi na riblje iznutrice.“ Masom se prolomi smeh. Ankmorporška publika je oduvek volela raznolikost u uličnim predstavama.

Vajms se potom obrati vodniku Detritusu, mada mu pogled ostade prikovan za Dženkinsa. „Detrituse, molim te da pođeš s ovim ovde gospodinom. Ako se ne varam, njegov brod je *Milka*. Neka ti pokaže sve potvrde o prijemu i predaji robe, priznanice i sve ostalo, pa ćemo na osnovu toga sve razrešiti dok si rekô 'keks'.“

Prolomio se metalni tresak kad se Detritusova kamena ručerda spustila na kacigu.

„Ra-zumem!“

„Ovaj... znate... neće moći“, usplahireno će Dženkins. „Znate... ukrali su i sve papire...“

„Stvarno? Znači, sad mogu da vrate robu u prodavnicu ako nešto nije u redu?“

„Ja... a i ostao sam bez broda! Da! Otplovio je! Moram nekako da nadoknadim gubitak!“

„Otplovio? Bez kapetana?“ upita Vajms. „Onda je za to odgovoran gospodin Skoplet, vaš prvi oficir?“

„Da, da, on je...“

„Majku mu!“ na to će Vajms i teatralno pucnu prstima. „Pa baš smo tog čoveka sinoć uhapsili pod optužbom za Opako pijanstvo... Sad moramo da mu natovarimo još i lažno predstavljanje, zar ne? Ne znam, to je dodatna prokleta papirologija, samo se nagomilava...“

Gospodin Dženkins je pokušao da skrene pogled, ali Vajmsove oči držale su ga prikovanog za mesto. Povremeno podrhtavanje usana nagoveštavalo je da bi hteo nešto da doda, ali bio je dovoljno pametan da uoči kako je Vajmsov kez blagonaklon taman koliko i onaj koji se velikom brzinom približava davljenu. Onaj sa šiljatim perajem na vrhu.

Zato je doneo mudru odluku i primirio se. „Ja bih... ovaj... otišao da vidim... trebalo bi... da...“, reče, pa stade da se gura kroz svetinu, koja se zadržala još malo da vidi hoće li se još nešto zanimljivo desiti, da bi potom, razočarana, otišla da potraži zabavu negde drugde.

„Je l' da otiđem ja da vidim tog broda?“, upita Detritus.

„Ne, vodniče. Nema tamo ni svile ni papira. Nema ničeg osim vonja ribljih iznutrica.“

„A ti Klačanci, oni bi ukrali sve što nije zakucano, a?“

Vajms odmahnu glavom i pođe. „U Klaču nema trolova, zar ne?“, upita.

„Nema, gospodine. Mnogo vrućo. Trolovski mozgovi ne mož' da rade kad je vrućo“, objasni Detritus. Čulo se kako mu vrhovi prstiju kloparaju po kaldrmi. „Ja kad bi oš'o u Klaču, ja bi' bio zdravo glup.“

„Detrituse...“

„Da, gospodine.“

„Nikad nemoj da odeš u Klač.“

„Nećem, gospodine.“

Drugi govornik privukao je još više publike. Stajao je pod velikim transparentom s natpisom: INOSTRANCI NEDIRAJTE LEŠP.

„Lešp“, reče Detritus. „Ko li je taj? I ko ga dira?“

„Lešp je ono kopno koje je prošle nedelje izronilo iz mora“, utučeno objasni Vajms.

Slušali su kako govornik objašnjava da je dužnost Ank-Morporka da zaštiti svoj živalj na novoj zemlji. Detritusa to zbuni.

„Ama koji to živalj kad rekoste da je to izronilo iz moreta?“

„Odlično pitanje“, na to će Vajms.

„Da nisu neki što su zapušili nos dok su živeli pod vodom?“

„Čisto sumnjam.“

U vazduhu se oseća još nešto osim mirisa soli, pomisli Vajms. Nešto poput strujanja. Jasno je mogao to da oseti. Odjednom je Klač postao veliki problem.

Ank-Morpork je već gotovo čitav vek s Klačom bio u miru, ili bar ne u ratu. Na kraju krajeva, ipak su prvi susedi.

Susedi... Tjah! Šta to uopšte znači? Straža bi mogla štošta da vam kaže o susedima. A mogli bi i advokati, pogotovu oni bogati, za koje reč „sused“ označava čoveka s kojim dvadeset godina možete da se sudite oko međe široke četiri prsta. Ljudi godinama mogu da žive vrata do vrata i da se prijazno javljaju jedni drugima kad ujutru polaze na posao, a da onda zbog najobičnije sitnice neko završi s grabuljama u glavi.

A sad je nekakva glupa kamenčina izronila iz mora i svi su počeli da se ponašaju kao da je klačanski pas cele noći lajao u dvorištu.

„Aarrghgr“, turbno će Detritus.

„Slobodno pljuni, ali nemoj na moju čizmu“, reče Vajms.

„Ma to je...“ Detritus neodređeno mahnu ručerdom. „Ono kao... kao one stvari što uvek idu po...“ – tu je zastao i zagledao

se u prste nemo mičući usnama – „...četir. Aarrghhgr. Kao onaj trenutak kad vidite oni mali kamenčići i ondak znate da je tamo gore i ostatak odrona, al' više nemate vremena za bežaniju. E taj trenutak, to je Aarrghhgr.“

Sad i Vajms stade da miče usnama. „*Slutnja?*“

„E, jeste, to je taj andrak.“

„Kako je nastala ta reč?“

Detritus sleže ramenima. „Možda po zvuku, jerbo je to ono što kažete kad vas ošajdari 'iljadu tona kamenja.“

„*Slutnja...*“ Vajms se počesa po bradi. „Da. Pa, toga nam bar ne nedostaje...“

Odroni i lavine, pomislio je. U jednom trenutku vidite uskomešane pahulje, lake poput paperja, a već u narednom se čitava planina obruši na vas...

Detritus ga lukavo pogleda. „Znam ja da svi kažu da je tocilo glupo kô Detritus“, reče, „al' znam ja odakle vetar duva.“

Vajms se s poštovanjem zagleda u vodnika.

„Imaš oko za to, a?“

Trol se mudrijaški dvaput prstom kucnu po kacigi.

„Pa jasno je kô dan“, reče. „Ste vid'li krovove i onu živinu i zmajove što se vrte? I onog nesrećnika na Lopovskom esnafu? Dovoljno je da i' pogledate. *Oni* znaju. Ubijte me ako znam kako se uvek okrenu na pravu stranu.“

Vajms se malo opusti. S inteligencijom negde između sipe i člana kaubojskog folklora, Detritus je bio solidno bistar za trola, ali to ga svakako nije ometalo u radu.

Detritus mu namignu. „Meni sve ovo liči na ono kad uznete veliku toljagu pa odete kod dede da vam priča kako je tamanio patuljke kad je bijo mlad“, reče. „Nešto u vetru, je l' tako?“

„Hm... da...“, potvrdi Vajms.

Odozgo se začu lepet krila. On uzdahnu. Stiže poruka.

Sa sve golubom.

A nije da nisu svašta probali. Močvarni zmajevi su prečesto eksplodirali u vazduhu, đavolci su jeli poruke, a i semaforke kacige su se loše pokazale, pogotovu po vetrovitom vremenu. A onda je kaplar Guzičica ukazala na činjenicu da su ankmorporški golubovi zahvaljujući vekovima bežanja i skrivanja od gradske gargojske populacije znatno pametniji od običnih golubova. Doduše, Vajms je bio čvrsto ubeđen da to uopšte nije teško, pošto je ono što raste na bajatom hlebu inteligentnije od većine golubova.

Gurnuo je ruku u džep i zagrabio šaku kukuruza. Brižljivo dresirani golub istog časa mu slete na rame i gonjen unutrašnjim porivima olakša se na licu mesta.

„Moraćemo da smislimo nešto bolje“, reče Vajms dok je razmotavao poruku. „Kad god pošaljemo poruku pozorniku Grgolju, on je pojede.“

„Pa šta će kad je gargojl“, reče Detritus. „On misli da mu je to užina.“

„O“, reče Vajms. „Lord želi da me vidi. Baš lepo.“

Lord Vetinari je slušao vrlo pažljivo pošto je još odavno shvatio da je to najbolji način da učutkate sagovornika.

A na sastancima poput ovog, kad se gradske glavešine okupe da mu dele savete, slušao je još prilježnije, zato što su mu u tim prilikama govorili ono što žele da on čuje. Međutim, vodio je mnogo računa i o prostoru između redova, pošto se tu nalazilo ono što su oni mislili da Patricij ne zna i nisu želeli da sazna.

Trenutno je pažljivo pratio ono što lord Dauni iz Esnafa ubica nije uspevao da kaže dugačkom tiradom o visokom

nivou njihove obuke i značaju za grad. Glas mu je na kraju zamro od agresivnosti Vetinarijeve pažnje.

„Hvala, lorde Dauni“, reče patricij. „Siguran sam da ćemo sada, kada sve to znamo, svi spavati mnogo nespokojnije. Samo jedna sitnica... Ako se ne varam, reč 'ubica' je klačan-skog porekla, zar ne?“

„Pa, sad...“

„A čini mi se i da su mnogi vaši pitomci iz Klača i njemu susednih zemalja?“

„Znate, naša obuka je neuporedivo bolja od...“

„Svakako. Dakle, vi mi zapravo tvrdite kako njihove ubice treba vama da zahvale što poznaju ovaj grad kao sopstveni džep i što ste njihove tradicionalne veštine podigli na mnogo viši nivo?“

„Pa...“

„Ali mi svakako imamo mnogo bolje naoružanje. Gospo-dine Barli?“

„O, da. Neka priča ko šta hoće o patuljcima, ali u posled-nje vreme smo napravili neke zaista vrhunske komade“, reče predsednik Esnafa oružara.

„Eto. I to je neka uteha.“

„Da“, potvrdi Barli, pa skrušeno nastavi: „Međutim, ne treba zaboraviti da je proizvodnja oružja... ipak...“

„Verovatno hoćete da kažete da je to ipak zanatska delat-nost“, dovrši patricij.

Barli je izgledao kao da mu je kamen sa srca pao na glavu.

„Pa... da.“

„Što će reći da je oružje roba za prodaju.“

„Pa... baš tako.“

„I da može da ga kupi svako ko poželi.“

„Pa... da.“

„Bez obzira na namenu za koju mu treba?“

Oružar ga uvređeno pogleda.

„Kako molim? Pa *naravno*. To je *oružje*.“

„Pretpostavljam da je proteklih nekoliko godina Klač predstavljao odlično tržište?“

„Pa... da. Serif je hteo da zavede red u pograničnim oblastima...“

Patricij podiže šaku. Sekretar mu dodade list papira.

„Pokretni desetostrelni dvestokilski samostrel 'veliko rešetalo'?“, reče. „Pa onda... Automatski bacač šurikena 'meteor', garantovano obezglavljuje na rastojanjima do dvadeset koraka, vraćamo novac ako glava ne padne?“

„Jeste li ikada čuli za D'regove, gospodine?“, upita Barli. „Kažu da ih možete smiriti jedino ako ih izudarate sekirom i na ono što je ostalo od njih stavite kamen, i to što veći to bolji.“

Patricij je proučavao veliki crtež „derviša“, novog modela bola s nazubljenim žicama. U prostoriji je vladala mučna tišina, koju je Barli pokušao da prekine. Naravno, to se uvek pokaže kao greška.

„Osim toga, mi Ank-Morporku obezbeđujemo mnogo radnih mesta“, promrmljao je.

„Tako što izvozite ovo oružje u susedne zemlje“, reče Vetinari. Vratio je papir sekretaru i prikovao pogled za Barlija, ne prestajući da se prijateljski osmehuje.

„Baš mi je drago što vidim da nam privreda toliko dobro stoji“, reče. „Imaću to u vidu.“

Polako je spojio dlanove. „Gospodo, situacija je ozbiljna.“

„Čija?“, upita Barli.

„Molim?“

„Šta? O... razmišljao sam o nečem drugom, gospodine...“

„Mislio sam na broj naših građana koji su otišli na ono proketo ostrvo. A kako čujem, ima i dosta Klačana.“

„Zašto naši odlaze tamo?“, upita gospodin Bogis iz Lopovskog ensafa.

„Zato što su puni istraživačkog duha i želje da se obogate i... još više obogate u novoj zemlji“, reče lord Vetinari.

„A Klačani?“, upita lord Dauni.

„Ma... oni su samo gomila neprincipijelnih oportunistički bi preko hleba pogaču“, reče Vetinari.

„Savršeno ste to rekli, gospodine, ako smem da primetim“, reče Barli, kome se to učinilo kao pogodan trenutak da popravi malopredašnji utisak.

Patricij se ponovo zagleda u beleške. „Izvinjavam se“, reče. „Izgleda da sam poslednje dve rečenice pročitao pogrešnim redom... Gospodine Škriljac, imate li vi nešto da kažete?“

Predsednik Esnafa advokata se nakašlja. To je zvučalo poput ropca, što i nije daleko od istine ako se uzme u obzir to da je dotični već nekoliko stotina godina zombi, mada je u njegovom slučaju jedina promena koju je smrt donela bila to što više nije koristio pauzu za ručak.

„Da, svakako“, reče otvarajući nekakvu pravu knjižurinu. „Istorija Lešpa i okolnih gradova nije baš najbolje poznata. Zna se da se nalaze s druge strane mora već hiljadu godina, mada ima zapisa u kojima stoji da su se svi oni nekada smatrali delom Ankmorporškog carstva...“

„A kakvi su to zapisi i piše li u njima ko je to smatrao?“, upita patricij. Uto se otvoriše vrata i u prostoriju uđe Vajms. „O, komandante, sedite. Nastavite, gospodine Škriljac.“

Zombi nije voleo da ga prekidaju. „To su zapisi stari nekoliko stotina godina, gospodine. Naravno, *naši* su.“

„Samo naši?“

„Zaista ne vidim na koga bi se drugog mogli odnositi“, ljutito će gospodin Škriljac.

„Recimo, na Klačane?“, reče Vajms s dna stola.

„Ser Semjuele, u klačanskom jeziku čak i ne postoji reč za advokata“, reče gospodin Škriljac.

„Stvarno?“, na to će Vajms. „Blago njima.“

„Mi smatramo“, reče Škriljac, pomerivši stolicu tako da ne mora da gleda u Vajmsa, „da je nova zemlja naša državna svojina, ne samo zbog svog položaja, već i po pravu prvenstva. Koliko sam shvatio, prvi čovek koji je tamo stupio nakon izranjanja bio je naš ribar.“

„Čujem da Klačani tvrde kako je to bio *njihov* ribar“, primeti Vetinari.

„Pravo prvenstva znači“, javi se Vajms s drugog kraja stola, „nešto kao 'Ko nađe – njegovo je'?“

„Nećemo im valjda verovati na reč“, nastavi Škriljac, upadljivo ne obraćajući pažnju na njega. „Oprostite, gospodine, ali ne mogu da verujem da će banda razbojnika s krpama oko glave govoriti ponosnim Ankmorporčanima šta da rade.“

„Naravno da neće! Vreme je da se ti nikogovići nauče pameti“, reče lord Selači. „Zar ste zaboravili svu onu prošlogodišnju gužvu oko kupusa? Vratili su nam deset punih brodova!“

„Iako svi znaju da gusenice zapravo daju poseban šmek“, primeti Vajms manje-više za sebe.

Patricij ga prostreli pogledom.

„Tako je!“, nastavi lord Selači. „Stare dobre belančevine! A sećate li se muka koje je kapetan Dženkins imao zbog tovara ovčetine? Hteli su da ga *uhapse!* Da ga strpaju u *klačanski* zatvor!“

„Ma nije valjda. Pa meso je najbolje kad pozeleni“, reče Vajms.

„Ništa se ne primeti ako dodate dovoljno karija“, reče Barli. „Jednom sam bio na večeri u njihovoj ambasadi. I znate li šta su poslužili? Ovčetinu sa...“

„Izvinite, gospodo“, reče Vajms i ustade, „ali imam neka neodložna posla.“

Klimnuo je glavom patriciju i žurno izašao. Zatvorio je vrata za sobom i duboko udahnuo svež vazduh, mada bi verovatno isto tako zadovoljno udahnuo i da je u kožari.

Kaplar Guzičica ustade i upitno ga pogleda. Kraj nje se nalazila kutija koja je spokojno gugutala.

„Nešto je iskrsló“, reče joj. „Trkni do... Odmah pošalji goluba u Stražaru.“

„Da, gospodine.“

„Poruči im da se sva odsustva prekidaju i da hoću da vidim sve, ali baš sve zaposlene u... ne znam... šest sati.“

„Razumem, gospodine. Možda ću morati da pošaljem dodatnog goluba ako mi sve to ne stane na jednu cedulju.“

Guzičica odjuri.

Vajms se zagleda kroz prozor. Oko palate je uvek vladala užurbanost, ali tog dana je bilo neuobičajeno mnogo... ne baš gužve, već pre neuobičajeno mnogo ničim izazvanih dokonih građana. Izgledalo je kao da nešto čekaju.

Klač!

Svi su to znali.

Detritus je u pravu. Čuje se kotrljanje kamičaka. Nije to bila samo ribarska čarka, već stotinu godina... pa, onog što se desi kad dva krupna čoveka pokušavaju da žive u maloj sobi i trude se da budu ljubazni, sve dok jednog dana jedan ne poželi da se protegne, što se završi lomljenjem nameštaja.

Ali nije valjda dotle došlo? Koliko je čuo, sadašnji serif je razuman čovek, uglavnom usredsređen na smirivanje čarki u pograničnim oblastima. Pa i Ank-Morpork je pun Klačana! Mnogi su čak i *rođeni* tu. Vidite na ulici nekog momka kome samo što po licu nisu iscrtane kamile, a kad progovori, ispostavi se da ima toliko jak morporški naglasak da biste njime

mogli orahe da krcate. Dobro, ima mnogo viceva o strancima i njihovoj čudnoj hrani, ali ipak...

Ti vicevi uopšte nisu smešni.

Kad čujete eksploziju, nemate vremena da se zapitate koliko je fitilj bio kratak.

Iz Pacovske dvorane začuše se povišeni glasovi i on se vrati unutra.

„Zato, lorde Selači“, govorio je patricij, „što je odvajkada davno prošlo vreme i što danas više nije... *lepo*... poslati ratni brod da, kako vi to kažete, utera Klačanima pamet u glavu. Pre svega zato što nemam ratne brodove otkako je *Meri-Džejn* potonula pre nekoliko stotina godina. Vremena su se promenila. Danas čitav svet drži oči uprte u nas. Danas, dragi moj lorde, ne možete reći: 'Šta si zinô?' i razbiti nekome glavu.“ Zavali se. „Sada su tu i Himerija, i Kanli, i Efeb, i Cort. A sad čak i Muntab. I Omnija. Neke od tih zemalja veoma su moćne, gospodo. Mnogima se ne dopada klačanska želja za širenjem, ali isto tako ni nas ne vole preterano.“

„A što?“, upita lord Selači.

„Zato što smo u svojoj prošlosti otpočinjali rat sa svima koji nisu hteli mirno da nam se predaju“, objasni lord Vetinari. „Iz nekog razloga, pokolj nekoliko hiljada ljudi uvek ostane duboko urezan u pamćenje.“

„Eh, *prošlost*“, na to će lord Selači. „Pa sve je to, kao što mu i ime kaže, bilo pa prošlo.“

„I tako treba i da ostane“, mudro dodade lord Vetinari.

„Hteo sam da pitam zašto nas danas ne vole. Dugujemo li nekome pare?“

„Ne. Uglavnom drugi duguju nama. Naravno, to je mnogo bolji razlog da nekoga mrzite.“

„A šta je sa Sto Latom, Pseudopolisom i drugim gradovima?“, upita lord Dauni.

„Ni oni nas ne vole.“

„Ali zašto? Pa ipak smo istorijski vezani“, reče lord Selači.

„Zato što se ta istorijska vezanost uglavnom odnosi na ratove koje smo vodili protiv njih“, objasni lord Vetinari. „Ne verujem da možemo računati na njihovu podršku. To baš i nije srećna okolnost, pošto, istini za volju, mi uopšte nemamo vojsku. Naravno, nisam vojni stručnjak, ali verujem da je vojska važna stavka za uspešno sprovođenje rata.“

Pogledao je prisutne.

„Štaviše“, nastavio je, „Ank-Morpork je izričito protiv stalne vojske.“

„Svi znamo zašto narod nema poverenja u vojsku“, reče lord Dauni. „Mnogo naoružanih a besposlenih ljudi pre ili kasnije...“

Vajms shvati da su se svi okrenuli ka njemu.

„Tako mi svega“, reče s izveštačenom razdraganošću, „rekao bih da se to odnosi na 'Kamenu Facu' Vajmsa, koji je poveo gradsku miliciju u pobunu protiv vladavine tiranskog vladara ne bi li na ovim prostorima konačno bilo malo slobode i pravde. Da, da, biće da ste na to mislili. A zar nije on u to vreme bio komandant Gradske straže? Pa, da! Nego šta nego jeste! I nisu li njega obesili, raščerečili i sahranili u pet grobova? I zar nije upravo on daleki predak današnjeg komandanta? Au, koliko slučajnosti!“ Glas mu je iz mahnite razdraganosti prešao u režanje. „Pa da! Sve je baš tako! Ima li neko nešto da doda?“

Nastupilo je masovno meškoljenje i nakašljavanje.

„Muka s najamnicima“, nastavi patricij, „leži u tome što morate da im platite da bi se borili. A osim ako nemate mnogo sreće, morate da im platite još više da bi...“

Selači tresnu šakom o sto.

„Eto kako ćemo!“, uzviknu. „Možemo mi to i sami!“

„To jeste moguće rešenje“, reče patricij, „ali za to nam je potreban novac. Pokušavam da vam kažem da ne možemo sebi da priuštimo najamničku vojsku.“

„Kako to?“, brecnu se lord Dauni. „A što onda plaćamo porez?“

„Ah, pretpostavio sam da ćemo doći i do toga“, reče lord Vetinari i ponovo podiže ruku, na šta mu sekretar dodade novi list papira.

„Da vidimo... A, da. Esnaf ubica... Bruto prihod za prošlu godinu: 13.207.048 AM\$. Prošlogodišnji porez: četrdeset i sedam dolara, dvadeset i dva penija i jedan, kako je istragom utvrđeno, heršebijski poludong, koji vredi jednu osminu penija.“

„To je savršeno legalno! Esnaf računovođa...“

„O, da. Esnaf računovođa. Bruto prihod: 7.999.011 AM\$. Plaćen porez: nula. Ali zato, da, vidim da su tražili povraćaj poreza u iznosu 200.000 AM\$.“

„U okviru kojih smo dobili i taj heršebijski poludong“, primeti gospodin Frostrip iz Esnafa računovođa.

„Sve se vraća, sve se plaća“, smireno će Vetinari.

Odložio je papir u stranu. „Porez vam, gospodo, prilično liči na mlekarstvo. Poenta je u muži što veće količine mleka uz što manje mukanja. Bojim se da u poslednje vreme dobijam samo mukanje.“

„Hoćete li vi to da nam kažete da je Ank-Morpork bankrotirao?“, upita Dauni.

„Naravno. Iako je, u isto vreme, pun prebogatih ljudi. Verujem da su trošili mnogo novca na mačeve.“

„I vi ste dopustili tu masovnu utaju poreza?“, upita lord Selači.

„O, nije tu bilo nikakve utaje“, reče lord Vetinari. „Pa čak ni vrdanja. Prosto rečeno, niko nije plaćao porez.“

„Ali to je strašno!“

Patricij izvi obrve. „Komandante Vajmse?“

„Da, gospodine?“

„Hoćete li biti toliko ljubazni da okupite odred svojih najiskusnijih ljudi, koji će zajedno s poreskim činovnicima poći u uterivanje zaostalog poreza? Moj sekretar će vam dati spisak najvećih neplatiša.“

„Naravno, gospodine. A šta ćemo s onima koji se budu opirali?“, upita Vajms, podmuklo se smejujeći.

„O, pa ko bi vam se opirao, komandante? Iza vas stoje gradske glavešine.“ Uzeo je novi papir od sekretara. „Da vidimo. Prvi na spisku je...“

Lord Selači se užurbano nakašlja. „Prekasno je sad za te gluposti“, reče.

„Šta je bilo, bilo je“, složi se lord Dauni.

„Čiča miča i gotova priča“, reče gospodin Škriljac.

„Ja sam svoj platio“, reče Vajms.

„Onda, da rezimiram“, reče Vetinari. „Niko ne želi da vidi dve jake države kako se džapaju oko najobičnije kamenčine. Ne bismo da se borimo, ali...“

„Ma ako dođe do toga, pokazaćemo mi tim...“, poče lord Selači.

„Nemamo brodove. Nemamo ljudstvo. A nemamo ni para“, reče lord Vetinari. „Naravno, imamo umetnost diplomatije. Neverovatno je šta sve možete da postignete pravim izborom reči.“

„Nažalost, mnogo vas pažljivije slušaju kad držite koplje dok govorite“, primeti lord Dauni.

Lord Selači ponovo lupi šakom o sto. „Ma šta imamo mi s njima da pričamo? Gospodo... i ostali... krajnje je vreme da im pokažemo da ne mogu tek tako da nas ćuškuju! Moramo ponovo da napravimo vojsku!“

„Mislite na *privatne* vojske?“, upita Vajms. „Pod komandom onog čije se pravo na to zasniva na činjenici da je mogao da plati hiljadu smešnih kapa?“

Negde oko sredine stola, neko se povi napred. Vajms je dotle bio uveren da lord Rđa spava. Čak mu je i glas, kad je progovorio, zvučao kao zevanje.

„To pravo, gospodine Vajmse, zasniva se na hiljadu godina vaspitavanja za vođstvo“, reče.

Ono „gospodine“ zastade Vajmsu u grlu. Zna on da je gospodin, da će uvek to biti i da je verovatno školski primer gospodstva, ali nek je proklet ako neko ko govori kao da ima krompir u ustima ne bi trebalo da ga oslovi kao ser Semjuela.

„O, vaspitanje“, reče. „Izvinite, ali zaista nemam nimalo toga što vi smatrate neophodnim da povedete u smrt...“

„Gospodo, molim vas“, prekide ih patricij odmahujući glavom. „Samo bez svađe, molim vas. Ipak je ovo ratni savet. A što se tiče obnavljanja privatnih vojski, to je vaše drevno pravo. Obezbeđivanje oružanih snaga u teška vremena nije samo pravo nego i obaveza svakog pravog gospodina. Istorija je na vašoj strani. Primera ima toliko da ih ne mogu pobiti. A i da hoću, ne bih mogao to sebi da priuštiti.“

„I pustićete ih da se igraju vojskovođa?“, upita Vajms.

„Ali, komandante Vajmse“, s osmehom će Barli, „kao vojno lice, sigurno ste...“

„Nisam vojno lice.“

Barli tad napravi grešku pokušavši da se srdačno osmehne.

„Ali, komandante, kaciga, oklop i sve ostalo... Svodi se na isto, zar ne?“

„Ne, ne svodi se.“

„Gospodo...“ Lord Vetinari položi dlanove na sto, što je bio znak da je sastanak završen. „Mogu samo da ponovim da ću sutra o ovome razgovarati i s princom Kufurahom...“

„Čuo sam lepe stvari o njemu“, reče lord Rđa. „Strog ali pravedan. Prosto je neverovatno šta je sve uspeo da uradi u onim zabitima. Što je najbolje...“

„Ne, gospodine. Vi mislite na princa Kadrama“, prekide ga Vetinari. „Kufurah je njegov mlađi brat. Sutra dolazi ovamo kao specijalni izaslanik.“

„Taj? *Taj?* To je jedna raspikuća! Prevarant! Lažov! Čuo sam da on...“

„Hvala vam na tom diplomatskom izveštaju, lorde Rđo“, reče Patricij. „Moramo da se suočimo s činjenicama, kakve god bile. Rešenje uvek postoji. Naši narodi imaju zajedničke interese. Osim toga, jasno je koliko je Kadram ozbiljan kad šalje rođenog brata da razgovara o tom pitanju. To je korak napred u međunarodnoj saradnji.“

„Neka klačanska zverka dolazi ovamo?“, upita Vajms. „Niko mi ništa nije rekao!“

„Možda zvuči čudno, ser Semjuele, ali povremeno sam sposoban da upravljam ovim gradom i bez vaših saveta.“

„Mislio sam na to što vlada antiklačansko raspoloženje i...“

„*Kakva svinjarija*“, šapnu lord Rđa gospodinu Bogisu onim plemićkim šapatom koji se čuje i u najdaljim ćoškovima prostorije. „*Uvreda je što nam njega šalju!*“

„Siguran sam da ćete se postarati da na ulicama vlada savršen red, Vajmse“, oštro će patricij. „Znam da se veoma ponosite što vam to polazi za rukom. Zvanično, on ovamo dolazi zato što su ga čarobnjaci pozvali na nekakvu svečanu dodelu nagrada. Daće mu počasni doktorat ili nešto slično. A ostaće i na ručku. Volim da pregovaram s ljudima nakon što su ručali na Nevidljivom univerzitetu, pošto se tada ne vrpolje mnogo i složiće se s takoreći bilo čime ako veruju da postoji šansa da ćete im dati sodu bikarbonu i čašu vode. A sada, gospodo, ako nema više pitanja...“

Razidoše se pojedinačno ili u parovima, tiho razgovarajući dok su izlazili iz dvorane.

Patricij složi papire, prevuče tananim prstom po rubu svežnja i tek onda podiže pogled.

„Čini mi se da vas nešto muči, komandante.“

„Nećete im valjda *stvarno* dozvoliti da naprave privatne vojske?“ reče Vajms.

„Nema zakona koji bi im to zabranio. Osim toga, imaće čime da se zanimaju. Svaki zvanični plemić ima pravo, ako ne i obavezu, da za potrebe sigurnosti grada naoruža svoje ljude. Osim toga, svaki građanin ima pravo da nosi oružje. Molim vas da i to imate u vidu.“

„Nošenje oružja je jedno, ali igranje rata je nešto sasvim drugo.“ Vajms se osloni pesnicama o sto i povi se napred.

„Znate, gospodine“, reče, „prilično sam uveren da i tamo u Klaču gomila budala radi isto ovo. Sigurno sad govore serifu: 'Krajnje je vreme da dovedemo u red one đavole u Ank-Morporku, ofendija.' A kad previše naoružanih ljudi jurca unaokolo i truća gluposti o ratu, svašta može da se desi. Jeste li ikada bili u krčmi u kojoj su svi naoružani? Isprva su svi i te kako fini, a onda neka budala iskapi pogrešnu kriglu ili omaškom uzme tuđ kusus i u roku od pet minuta nosevi i uši lete na sve strane.“

Patricij je zurio u Vajmsove šake i nije skrenuo pogled s njih sve dok ih ovaj nije sklono sa stola.

„Vajmse, sutra ćete i vi otići i prisustvovati Unezverijadi. Poslao sam vam pismeno obaveštenje.“

„Nisam...“ Uto mu se u mislima stvori slika gomile nepregledanih dokumenata na stolu. „A, da“, reče.

„Komandant Straže predvodi povorku u paradnoj uniformi. To je stari običaj.“

„Ja? Da idem ispred svih?“

„Baš tako. Vrlo... građanski. Siguran sam da ćete se setiti. Taj običaj predstavlja prijateljski savez između čarobnjaka i gradskih vlasti, koji se, ako smem da primetim, svodi na njihovo obećanje da će oni činiti sve što zatražimo sve dok se mi budemo držali obećanja da nikada ništa nećemo tražiti od njih. Uostalom, to je vaša dužnost. Ne možete protiv tradicije. I leđi Sibil je rekla da će se postarati da budete tamo sveži i čili.“

Vajms duboko udahnu. „Razgovarali ste o tome s mojom ženom?“

„Naravno. Veoma je ponosna na vas. Veruje da ste rođeni za velika dela, Vajmse. Sigurno vam predstavlja silan oslonac u životu.“

„Pa, ja... hoću da kažem... da...“

„Izvršno. I samo još nešto, Vajmse. Već sam dobio garanciju iz Esnafa ubica, ali za *svaki slučaj*... učinili biste mi veliku uslugu ako se postarate da niko princa ne gađa jajetom ili nečim sličnim. To uvek uznemiri ljude.“

Protivnici su se netremice posmatrali. Bili su stari neprijatelji. Mnogo su puta odmerili snagu, okusili i pobedu i poraz u borbama za nadmoć. Ali ovog puta idu do kraja.

Zglobovi beli od jačine stiska. Čizme nestrpljivo škripe.

Kapetan Kerot dva puta udari loptom o tlo.

„Dobro, momci, još jedan pokušaj. I ovog puta nema grubosti, važi? Veso, šta to jedeš?“

Vesa Secimesa se namršti. *Ni-ko* nije znao kako se on zove. Čak ni deca s kojom je odrastao. Ni njegova majka, kad bi uspeo da je pronađe, verovatno ne bi to znala. Ali Kerot ga je nekako iskopao. Kad bi ga iko drugi oslovio tim imenom, posle bi morao da traži rođene uši. A našao bi ih u ustima.

„Žvaku, gospodine.“

„Imaš li i za ostale?“

„Nemam, gospodine.“

„Onda budi dobar pa je pljuni. E, sad možemo da... Gevine, šta ti je to u rukavu?“

Onaj kog su svi znali kao Štrokavog Geva nije ni pokušao da se raspravlja.

„Nož, gosin Kerote.“

„Kladim sa da ih imaš dovoljno za sve.“

„Nogekako, gosin Kerote“, reče Štrokavi i iskezi se. Bilo mu je deset godina.

„Ajde, sad ih lepo stavi na gomilu s ostalima...“

Pozornik Cipela je sve to užasnuto posmatrao preko zida. U širokoj uličici bilo se okupilo pedesetak dečaka. Prosečna starost po broju godina: oko jedanaest. Prosečna starost po pitanju cinizma i opake zlobe: sto šezdeset i tri. Iako u ank-morporškom fudbalu nema golova u pravom smislu te reči, ovom prilikom su napravili čak dva na krajevima uličice, koristeći starovremski oprobani metod nagomilavanja koječega na mestima gde treba da se nalaze stative.

Dve gomile: jedna od noževa, a druga od tupog oružja.

Okružen dečacima odevenim u boje najozloglašenijih gradskih uličnih bandi, kapetan Kerot se igrao naduvanom svinjskom bešikom.

Pozornik Cipela se zapitao da li bi trebalo da ode po pomoć, ali kapetan je izgledao sasvim bezbrižno.

„Ovaj... kapetane?“ ipak se odvažio da dovikne.

„Ej, zdravo, Redže. Upravo se spremamo da otpočnemo prijateljsku utakmicu. Momci, ovo je pozornik Cipela.“

Pedeset pari očiju nemo je reklo: upamtićemo tvoje lice, pajkane.